

Tadeusz PIĄTEK

*Dr, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Pedagogiczny, Katedra Pedagogiki Pracy i Andragogiki,
ul. Ks. Jałowego 24, 35-010 Rzeszów; tpiatek@poczta.fm*

KULTURA PRACY KOMPONENTEM AKSJOLOGII DYDAKTYKI PRZEDMIOTÓW INFORMATYCZNO-KOMUNIKACYJNYCH¹

WORK CULTURE COMPONENT AXIOLOGY TEACHING IN THE FIELD OF INFORMATION AND - COMMUNICATION

Słowa kluczowe: kultura pracy, dydaktyka TIK, aksjologia edukacji.

Keywords: work culture, teaching ICT, education axiology.

Streszczenie

Dydaktyka przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych jako subdyscyplina dydaktyki ogólnej czy też w szerszym subdyscyplina pedagogiki czy też andragogiki to zbiór różnego typu strategii nauczania opartych na zasadach, metodach i formach nauczania. Należy jednak zaznaczyć, że z triady celów „dydaktyki przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych”: wiadomości, umiejętności, postawy – postawy jako cel wychowawczy wydają się być najważniejsze. Postawy związane są z wartościami, a na wartościach opiera się kultura człowieka w tym kultura pracy, techniczna, informacyjna itd. Kultura człowieka to system postaw człowieka wobec podmiotu tych postaw. W artykule omówiono wybrane aspekty aksjologii szkoły z punktu widzenia kultury pracy i dydaktyki przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych.

Summary

Teaching subjects information and – communication as a sub-discipline of general didactics or in the wider sub-discipline of pedagogy or andragogy is a collection of various types of teaching strategies based on the principles, methods and forms of teaching. It should be noted, however, that the objectives of the triad “teaching information and objects – communication”: knowledge, skills, attitude – attitude as an educational aim seems to be the most important. Attitudes are related to the values and the values based on human culture in the work culture, technical information, etc. Culture is a system of human attitudes towards the human body these attitudes. The article discusses some aspects of axiology school in terms of work culture and information and teaching subjects – communication.

¹ Artykuł powstał przy współpracy z Centrum Innowacji i Transferu Wiedzy Techniczno-Przyrodniczej Uniwersytetu Rzeszowskiego (Laboratorium Zagadnień Społeczeństwa Informacyjnego – Pracownia Ergonomii i Organizacji Pracy).

Wstęp

Aksjologia jest nauką o wartościach. *Aksjologia* (gr. *αξιος* – godny, cenny + *λογος* – nauka). O aksjologii możemy mówić w dwóch znaczeniach. W węższym znaczeniu aksjologia to szczegółowa teoria wartości, wchodząca w skład poszczególnych dyscyplin naukowych; dziedzina rozważań nad wartościami określonego rodzaju, np. moralnymi, estetycznymi, poznawczymi, ekonomicznymi, religijnymi. W szerokim znaczeniu – dział filozofii, ogólna teoria wartości, nauka o wartościach, wieloaspektowe rozważania teoretyczne dotyczące pojęcia wartości, wywodzące się z etycznych koncepcji dobra.

Aksjologia w szerokim znaczeniu zajmuje się m.in.: analizą natury wartości, a więc zagadnieniem, czym jest wartość, jaki jest jej charakter; dociekaniem źródeł i mechanizmów powstawania wartości w aspekcie systematyzującym i postulatywnym; podstawami i kryteriami wartościowania; klasyfikacją wartości; budowaniem ich hierarchii i ustalaniem, co stanowi wartość najwyższą; ich statusem ontycznym, relacjami z innymi bytami, sposobami ich poznawania i realizowania w aspekcie socjologicznym i teoretyczno-kulturowym; badaniem społecznego funkcjonowania wartości w danej epoce historycznej, zbiorowości społecznej i kulturze².

Analizując zagadnienie aksjologii dydaktyki przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych i roli w rozwijaniu kultury pracy należy wspomnieć o relacji *etyki, moralności, wartości* w kontekście pracy, kultury pracy człowieka.

Etyka – moralność – wartości

Współcześnie terminy: *etyka* i *moralność* używane są często zamiennie, jednak należy pamiętać, że moralność jest dziedziną czynów i decyzji, a etyka – teoretyczną refleksją nad nimi. *Moralność* obecna jest w życiu codziennym, społecznym i duchowym. *Etyka* jest nauką, jedną z filozoficznych dyscyplin, której przedmiotem jest właśnie moralność. Przedmiotem zainteresowań etyki są: źródła ludzkiego postępowania (czyny, motywy, wybory, decyzje); wzory, ideały i normy moralne; kryteria wartości moralnej czynów i postaw³.

Etyka, moralność i związany z nimi system wartości mają charakter czasoprzestrzenny, pokoleniowy, ponadto uwarunkowane są rozwojem – postępem technicznym, gospodarczym, cywilizacyjnym.

Termin „moralność” ma wiele znaczeń. Może mieć charakter neutralny lub wartościujący. Najczęściej moralność postrzegana jest w sensie wartościującym,

² Por. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Aksjologia> (dostęp: 28.10.2016 r.).

³ B. Bittner, J. Stępień, *Wprowadzenie do etyki zawodowej. Podręcznik*, Warszawa 1996.

gdzie wyrażamy swoją aprobatę lub dezaprobatę wobec określonych postaw człowieka czy też zjawisk społecznych.

Moralność – to zespół norm, ocen i wzorów postępowania, regulujących stosunki między jednostkami, jednostką i grupą społeczną, między grupami społecznymi, między jednostką i grupą z jednej strony a instytucjami z drugiej, które apelują do człowieka jako człowieka lub oceniają człowieka jako człowieka, a których respektowanie jest wymuszone przez sankcje opinii społecznej⁴.

Przedmiotem *etyki* jest *moralność*. Moralność jako przedmiot etyki, jest rzeczywistością wieloaspektową i złożoną. Może ona być traktowana jako fakt normatywny, to znaczy zespół norm, zasad i postaw moralnych dotyczących tego „jak być powinno” oraz fakt empiryczny, to znaczy zespół norm, zasad, postaw moralnych dotyczących tego „co faktycznie jest”. W ścisłym sensie moralność jest faktem normatywnym. Tak rozumiana moralność dotyczy wszystkich dziedzin i płaszczyzn życia człowieka jako jednostki, ale również jako wspólnoty osób. Stąd też mówimy o moralności w wymiarze życia osobistego lub moralności w wymiarze życia społecznego⁵. W tym kontekście możemy mówić o moralności pracy, moralności działalności w sieci itp.

Etyka, moralność, normy i zasady z nimi związane oparte są na wartościach. Wartość to przedmiot szanowanego dobra materialnego lub duchowego; wzór lub model kierunkujący działania i sposoby zachowania się ludzi; wyraz stosunku człowieka do przedmiotu ocenianego; kryterium oceny wszystkiego, co uznaje się za wartościowe w różnych aspektach (naukowym, etycznym, pragmatycznym, estetycznym).

O tym, co jest wartością, decyduje człowiek, który żyje w dwóch środowiskach: naturalnym i społecznym. Pożąda i ceni on wiele dóbr materialnych i duchowych z obszaru obu środowisk. Pożąda i ocenia je jednak w sposób niejednakowy, jednym przypisuje właściwości bardziej cenne, innym mniej. Wszystko, co istnieje w naturalnym środowisku życia człowieka lub społecznym środowisku życia człowieka, ma potencjalną wartość. J. Sztumski uważa, że człowiek egzystuje także w trzecim środowisku – w świecie wartości⁶.

Do świata ludzkich wartości należą więc wartości kiedyś aktualne i przekazywane pokoleniom jako dziedzictwo kulturowe oraz wartości nowe lub uaktualnione. Świat ludzkich wartości jest więc zbiorem wielu wartości, będących wytworem różnych systemów społecznych. Ludzie porządkują wartości,

⁴ Por. tamże, s. 6–7.

⁵ Por. H. Skorowski, *Moralność społeczna. Wybrane zagadnienia z etyki społecznej, gospodarczej i politycznej*, Warszawa 1996.

⁶ Por. J. Sztumski, *Wielość wartości i potrzeba ich limitacji* [w:] *Wartości. Geneza – wielość – trwanie*, red. Cz. Glombik, Katowice 1995, s. 18–19.

tworząc z nich określone systemy wartości, ulegające zresztą ciągłym przeobrażeniom⁷.

Należy zaznaczyć, że źródłem wartości jest człowiek, on decyduje o tym, co jest wartością, ale równie ważny jest fakt, że wartością jest sam człowiek, jego człowieczeństwo⁸ oraz z tym związane aspekty życia człowieka (np. godność, odpowiedzialność, czas itd.)⁹.

Klasyfikacji wartości jest wiele, niemniej jednak najczęściej wyróżnianymi wartościami są m.in.: życie, rodzina, praca, bezpieczeństwo – poczucie bezpieczeństwa, demokracja, patriotyzm, ojczyzna.

Kultura pracy – przestrzeń aksjologiczna

Przestrzeń aksjologiczną człowieka wyznaczają uznawane przez niego wartości (pozytywne, negatywne, wartości i antywartości) oraz ich hierarchia¹⁰. „Przestrzeń aksjologiczna kultury pracy” jest pewną metaforą wynikającą z faktu, że praca związana jest z człowiekiem – pracą człowieka¹¹.

Analogicznie „przestrzeń aksjologiczną kultury pracy” określają uznawane przez człowieka wartości i ich hierarchia – wartości pośrednio lub bezpośrednio związane z szeroko rozumianą pracą człowieka¹².

Pojęcie „kultura” należy do terminów wieloznacznych. Wiąże się to nie tyle z trudnością określenia, co należy do kultury, co wchodzi w skład kultury, lecz z niejednoznaczną interpretacją, czym jest kultura w życiu danego społeczeństwa, jak uporządkować jej elementy składowe, jak badać „kulturę człowieka”. Według J. Szczepańskiego „kultura to – całokształt materialnego i duchowego

⁷ K. Chałas, *Aksjologiczny wymiar pracy ludzkiej – zarys zagadnienia* [w:] *Praca człowieka jako kategoria współczesnej pedagogiki*, red. W. Furmanek, Rzeszów–Warszawa 2007, s. 72–80; por. K. Chałas, *Kryzys wartości – triadowe ujęcie* [w:] *Wartości w pedagogice. Kryzys wartości kategorią problematyki badań w pedagogice współczesnej*, red. W. Furmanek, Rzeszów 2012, s. 57–71; K. Denek, *Kryzys wartości czy ich przeżywania* [w:] *Wartości w pedagogice. Kryzys wartości kategorią...*, s. 21–32.

⁸ W. Furmanek, *Człowiek człowieczeństwo wychowanie. Wybrane problemy pedagogiki personalistycznej. Materiały dydaktyczne*, Rzeszów 1995.

⁹ Por. A. Opar, T. Piątek, *Wartości i normy w procesie resocjalizacji i socjalizacji* [w:] *Wartości w pedagogice. Rodzina i szkoła środowiskami urzeczywistniania wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2015, s. 214–223; por. A. Opar, T. Piątek, *Życie – kategoria aksjologiczna rzeczywistości społeczno-edukacyjnej* [w:] *Wartości w pedagogice. Aksjologia pedagogiczna. Napięcia i współistnienie różnych wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2014, s. 214–223; por. A. Opar, *Typy zabójstw kwalifikowanych w polskim prawie karnym materialnym na tle porównawczym*, Sanok 2014.

¹⁰ Por. J. Tischner, *Myślenie według wartości*, Kraków 1993.

¹¹ Por. J. Pleszczyński, *Przestrzeń aksjologiczna mediów popularnych i jakościowych*, „Obliza Komunikacji” 2010, nr 3.

¹² Tamże.

dorobku ludzkości wraz z wartościami i uznawanym sposobem postępowania”¹³. Kultura zależy od człowieka i jest z nim fundamentalnie związana. Wyraża ona prawdziwą istotę jego ludzkiej egzystencji, jakość życia. Kultura związana jest z postawami człowieka opartymi na systemie wartości. Kultura to system postaw wobec czegoś lub kogoś i biorąc pod uwagę strukturalne rozumienie postaw można stwierdzić, że na system ten składają się komponenty: poznawczy (wiedza), behawioralny (umiejętności, działanie), afektywny (przekonania i motywacje)¹⁴.

Kulturę człowieka – społeczności – możemy ujmować poprzez ważne aspekty (sfery) życia człowieka (np. pracę, działalność związaną z wykorzystaniem techniki itd.) i tak wyodrębniwszy m.in. kulturę pracy¹⁵, kulturę techniczną, kulturę informacyjną¹⁶, kulturę medialną¹⁷ itd.

Kultura pracy w tym toku rozumienia to system postaw człowieka wobec pracy, jej elementów i komponentów. Do komponentów pracy zaliczymy wartości podstawowe człowieka m.in.: godność, wartość życia, wartość zdrowia, jakość życia itd. Z wartościami związane są cechy człowieka, wśród których możemy wyróżnić m.in.: roztropność, umiarkowanie, odpowiedzialność, wytrwałość, szacunek dla siebie i innych.

Jedną z ważniejszych wyróżnionych cech człowieka jest „szacunek do siebie i innych” w kontekście pracy własnej i innych. Szacunek definiowany jest jako stosunek do osób lub rzeczy uważanych za wartościowe i godne uznania, zaś „szanować” kogoś oznacza liczyć się z kimś lub czymś oraz chronić coś przed zniszczeniem¹⁸. Szacunek do człowieka oznacza liczenie się z jego potrzebami, akceptację jego uczuć i poglądów, tolerancję dla odmienności, choć nie zawsze aprobatę zachowań. Szanowanie kogoś równoznaczne jest natomiast z przyznaniem każdej osobie należytej godności, która stanowi o wartości człowieka. Szacunek jest podstawą budowania konstruktywnych relacji międzyludzkich¹⁹.

Szacunek do siebie i innych w pracy wydaje się być cechą nadrzędną w stosunku do innych cech człowieka pracującego. Szanując człowieka, jego pracę musimy wykazać się roztropnością w działaniu, umiarkowaniem, odpowiedzialnością itd. Relacje interpersonalne przepełnione szacunkiem dla człowieka i jego pracy są niezbędne do stworzenia pozytywnego klimatu w pracy, który jest ważnym czynnikiem kultury pracy.

¹³ J. Szczepański, *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970.

¹⁴ Por. T. Piątek, *Kultura informacyjna komponentem kwalifikacji kluczowych współczesnego nauczyciela*, Rzeszów 2010.

¹⁵ Por. Z. Wołk, *Kultura pracy*, Sulechów 2000.

¹⁶ Por. W. Furmanek, *Zarys humanistycznej teorii pracy (nowe horyzonty pedagogiki pracy)*, Warszawa 2006.

¹⁷ M. Wrońska, *Kultura medialna adolescentów. Studium dostępu i zastosowań*, Rzeszów 2012.

¹⁸ S. Skorupka, H. Anderska, Z. Łempicka, *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1969.

¹⁹ Por. T. Zubrzycka-Maciąg, *Szacunek – wartość zaniechana w pedagogice* [w:] *Wartości w pedagogice. Urzeczywistnianie wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2015, s. 115–130.

Elementami kultury pracy są różnego rodzaju przepisy (w tym przepisy BHP), normy życia społecznego, zawodowego itd.

Należy zaznaczyć, że kultura pracy wpisuje się w system kultur tworzących całość – kulturę ogólną społeczeństwa. W systemie tym znajdują się wzajemnie powiązane różnymi współzależnościami kultury takie jak: kultura techniczna, informacyjna, organizacyjna, prawna, bezpieczeństwa, pracy, wypoczynku, czasu wolnego, słowa itd.)²⁰.

Dydaktyka przedmiotów „informatyczno-komunikacyjnych”

Dydaktyka²¹ – termin pochodzenia greckiego (*didacticós* – pouczający, *didásco* – uczyć, nauczam, *didascalos* – nauczyciel) użyty po raz pierwszy w Niemczech w XVIII wieku – jest nazwą właściwą nauki o nauczaniu i uczeniu się szkolnym (w ujęciu tradycyjnym), należącej do rodziny dyscyplin o wychowaniu, czyli nauk pedagogicznych. Jak zauważa S. Juszczyk, w literaturze przedmiotu wyróżniono dotąd dydaktykę ogólną i dydaktyki szczegółowe, zwane wymiennie, ale jest to zabieg błędny, metodami nauczania poszczególnych przedmiotów. (...) Dziś dydaktykę postrzega się jako naukę o nauczaniu – uczeniu się, czyli system poprawnie uzasadnionych twierdzeń i hipotez dotyczących procesu, zależności i prawidłowości nauczania – uczenia się oraz sposobów kształtowania tego procesu przez człowieka.

Dydaktyka szczegółowa (metodyki) dostarcza wiedzy o stanie rzeczy istniejącym w obrębie przedmiotu jej badań, analizuje zależności warunkujące przebieg i wyniki nauczania – uczenia się oraz formułuje na tej podstawie odpowiednie prawidłowości, a ponadto wskazuje metody, formy organizacyjne i środki pomocne w wywołaniu zamierzonych zmian u uczniów²².

Dydaktyka spełnia zarówno funkcję teoretyczną, głównie o charakterze diagnostycznym i prognostycznym, jak i praktyczną, instrumentalną. W takim rozumieniu dydaktyka jest jedną z nauk pedagogicznych, które zajmują się wychowaniem, tzn. zamierzonymi i świadomie podejmowanymi czynnościami mającymi na celu ukształtowanie osobowości wychowanka według społecznie akceptowanego wzoru, czyli ideału wychowawczego oraz nauczaniem i uczeniem się²³.

Dydaktyka przedmiotów informacyjno-komunikacyjnych obejmuje dydaktyki szczegółowe – metodyki przedmiotów związanych z realizacją zmian osobowości wychowanka przy pomocy różnych przedmiotów na różnych poziomach eduka-

²⁰ Por. W. Furmanek, *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka*, Rzeszów 2013.

²¹ Por. W.P. Zaczyński, *Dydaktyka* [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1996, s. 134–136.

²² Por. S. Juszczyk, J. Janczyk, D. Morańska, M. Musioł, *Dydaktyka informatyki i technologii informacyjnej*, Toruń 2003, s. 17–18.

²³ Tamże.

cyjnych. Głównym zadaniem tak rozumianej dydaktyki jest nabycie kompetencji niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. Kompetencje te związane są z rozwijaniem poziomu kultury informacyjnej, informatycznej, technicznej, pracy. Kluczem do tego rozwoju jest wdrożenie ucznia do ciągłego samokształcenia i samodoskonalenia z wykorzystaniem TIK i z zakresu TIK. Ważnym elementem tak rozumianego kształcenia są wiadomości i umiejętności nabyte w trakcie tego procesu. Ze względu na fakt, że treści te ulegają dynamicznym zmianom²⁴, Rada ds. informatyzacji edukacji przy ministrze edukacji narodowej (14 grudnia 2015 r.) w propozycji zmian w obowiązującej podstawie programowej „Podstawa programowa kształcenia informatycznego” przyjęła następujące założenia: *Kształcenie informatyczne odnosi się do kształcenia w zakresie informatyki, w znaczeniu computer science. Kształcenie informatyczne jest częścią edukacji informatycznej, obejmującej wszelkie przejawy wykorzystania komputera, informatyki i technologii informacyjno-komunikacyjnej (ICT) w edukacji.* Zauważono jednocześnie, że od końca XX wieku dużą uwagę w edukacji przywiązywano do kształcenia umiejętności korzystania z aplikacji komputerowych oraz zasobów i komunikacji w sieci, obejmując wszystkich uczniów kształceniem w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnej. Oczekiwane obecnie kompetencje obywateli w zakresie technologii cyfrowej wykraczają poza tradycyjnie rozumianą alfabetyzację komputerową i biegłość w zakresie korzystania z technologii. Te umiejętności są nadal potrzebne, ale nie są już wystarczającym przygotowaniem w czasach, gdy informatyka istotnie wzmacnia rozwój większości dziedzin i ich zastosowań, staje się powszechnym językiem niemal każdej dziedziny i wyposaża inne dziedziny w nowe narzędzia i możliwości rozwoju. Podstawowe zadanie szkoły – alfabetyzacja w zakresie czytania, pisania i rachowania wymaga dzisiaj poszerzenia o alfabetyzację w zakresie myślenia komputacyjnego²⁵, czyli o umiejętności rozwiązywania problemów z różnych dziedzin z wykorzystaniem metod

²⁴ Por. A. Piecuch, *Edukacja informatyczna na początku trzeciego tysiąclecia*, Rzeszów 2008; A. Piecuch (red.), *Dydaktyka informatyki. Problemy uczenia się i nauczania informatyki i technologii informacyjnych*, Wyd. UR, Rzeszów 2006.

²⁵ Terminem myślenie komputacyjne (ang. *computational thinking*) określa się procesy myślowe towarzyszące formułowaniu problemów i ich rozwiązań w postaci umożliwiającej ich efektywną realizację z wykorzystaniem komputera. Obejmuje szeroki zakres intelektualnych metod i narzędzi, przydatnych przy rozwiązywaniu problemów z różnych dziedzin z wykorzystaniem przy tym komputera i metod mających swoje źródło w informatyce, wywodzących się z komputerowego przetwarzania informacji i rozwiązywania problemów z pomocą komputerów w różnych dziedzinach. Integruje ludzkie myślenie z możliwościami komputerów. Według Jeannette Wing, która ukuła ten termin (2006), myślenie komputacyjne określa użyteczne postawy i umiejętności, jakie każdy, nie tylko informatyk, powinien starać się wykształcić i stosować. Dzięki takiemu szerokiemu spojrzeniu na kompetencje informatyczne, informatyka nie jest ograniczana do nauki o komputerach, ale dostarcza metod dla działalności umysłowej, które mogą być wykorzystane z korzyścią dla innych dziedzin, jak i w codziennym życiu (<https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/05/projekt-nowej-podstawy-programowej-ksztalcenia-informatycznego-1.pdf> (dostęp: 28.12.2016 r.)).

oraz narzędzi wywodzących się z informatyki oraz lepsze zrozumienie, jakie są możliwości komputerów, ich zastosowań i technologii we współczesnym świecie.

Elementem powszechnego kształcenia informatycznego powinna stać się również umiejętność programowania, która jest uważana za jedną z podstawowych kompetencji XXI wieku. W przedkładanej przez radę propozycji nauka programowania jest częścią zajęć informatycznych od najmłodszych lat i służy m.in. kształtowaniu znaczenia pojęć informatycznych i rozwojowi metod informatyki, w tym **myślenia komputacyjnego**. Kształci takie umiejętności, jak: logiczne myślenie i precyzyjne prezentowanie myśli i pomysłów.

Umiejętności nabyte podczas programowania są również przydatne na zajęciach z innych przedmiotów, jak i później w różnych zawodach, niekoniecznie informatycznych. Umożliwiają przejście z pozycji cyfrowego konsumenta na pozycję cyfrowego twórcy oraz przyjęcie roli osoby władającej technologią, a nie tylko poddającej się jej²⁶.

Z punktu widzenia aksjologii szkoły najważniejszym komponentem dydaktyki przedmiotów informacyjno-komunikacyjnych są postawy wynikające z systemu wartości szkoły, rodziny, środowiska życia.

Szkoła jako przestrzeń wychowawcza to przestrzeń zaplanowana i realizowana przez ludzi dorosłych, których celem jest wychowanie (socjalizacja) do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie. Zasadniczym elementem tego funkcjonowania jest radzenie sobie na rynku pracy. Zakłada się, że współczesny system wychowawczy nastawiony jest na dobro jednostki i ogółu, w której ta jednostka będzie funkcjonować. Pytanie, jakie się nasuwa, to: Czy rzeczywiste wychowanie ma na celu korzyść wychowanka (jednostki), czy też korzyści społeczeństwa i elementów składowych tego społeczeństwa m.in. przyszłego pracodawcy?

Szkoła zarówno uczy, jak i wychowuje – wychowuje w pewnym z góry określonym kierunku, zależnie od ogólnego kursu ogólnych spraw państwa, które posługuje się systemem szkolnym jako jednym z najpotężniejszych narzędzi ku przeprowadzeniu tych lub innych planów społeczno-politycznych.

Państwo pragnie mieć obywateli cechujących się pewnymi postawami (oprócz wiedzy i umiejętności) opartymi na systemie wartości ogólnych aktualnych w danej czasoprzestrzeni społeczno-gospodarczej. Tworzy się prawodawstwo szkolne, w którym wymaga się realizacji szkolnego programu wychowania. Program ten realizowany jest na wszystkich przedmiotach, ale znaczącą rolę w kontekście postaw związanych z kulturą pracy odgrywają przedmioty, tj. „zajęcia techniczne” oraz przedmioty z zakresu technologii informatyczno-komunikacyjnych. W ramach dydaktyki „przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych” powinny być w szerszym zakresie niż na innych przedmiotach realizowane zagadnienia związane z wartościami stanowiącymi komponent systemu wartości kultury pracy, jakimi

²⁶ <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/05/projekt-nowej-podstawy-programowej-ksztalcenia-informatycznego-1.pdf> (dostęp: 28.10.2016 r.).

są m.in.: szacunek dla pracy swojej i innych, odpowiedzialność za skutki wywołane zarówno samą pracą, jak i jej tworcami i wytworami. Cele kształcenia z zakresu „przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych” uwzględniające m.in. myślenie komputacyjne – mają wyznaczane przez aksjologię i teleologię wychowania zadanie, tzn. cele kształcenia opisują zawsze antycypowane zmiany w strukturze i właściwościach psychicznych wychowanka traktowanego wielowymiarowo²⁷. Jednym z tych wymiarów jest traktowanie wychowanka jako przyszłego obywatela, ale nade wszystko jako człowieka pracującego, cechującego się kulturą pracy w dynamicznie zmieniających się warunkach pracy, pracy skomputeryzowanej, zautomatyzowanej, gdzie zasadniczą rolę odgrywa kultura pracy społeczeństwa informacyjnego.

Podsumowanie

Kultura pracy (w rozumieniu węższym) jest cechą osobową jednostki. Wynika stąd, że każdy człowiek dysponuje pewnymi indywidualnymi właściwościami, które wyznaczają sposób realizowania przez niego pracy²⁸. Indywidualne właściwości człowieka są oparte na systemie wartości, w skład którego wchodzi m.in. cierpliwość w pracy, nieskwapliwość, wytrwałość i stałość w pracy, sumienność i pilność, cichość, współpraca²⁹. Praca człowieka powinna być działaniem rozsądnym, planowym. Jak zauważa A. Solak – człowiek poprzez swe rozumne działanie przetwarza przedmioty natury, tworzy kulturę, lepsze warunki życia, a przede wszystkim rozwija i tworzy siebie. Charakter tych celów wyznacza wartości. Kultura (w tym kultura pracy) jest zatem układem wartości, których tworzenie nadaje sens życiu ludzkiemu³⁰.

Dydaktyka z zakresu przedmiotów informatyczno-komunikacyjnych ma za zadanie rozwój kultury informacyjnej, informatycznej, organizacyjnej itd. Z kolei kultura informacyjna i inne kultury w syndromie kultur stanowią zarówno komponent kultury pracy, jak i kultura pracy stanowi komponent kultury informacyjnej. W społeczeństwie informacyjnym kultury te są wzajemnie powiązane – są współzależne. Elementem spinającym – podłożem, gdzie „kultury” te łączą się w procesie kształcenia jest wymiar aksjologiczny tego kształcenia wyrażający się poprzez system wartości wśród których prym powinny wieść wartości związane z szeroko rozumianą pracą człowieka.

²⁷ Por. W. Furmanek, *Modele współczesnej dydaktyki informatyki* [w:] *Dydaktyka Informatyki. Problemy teorii*, Wyd. UR, Rzeszów 2004, s. 118–127.

²⁸ Por. Z. Wołk, *Kultura pracy*, Sulechów 2000, s. 179.

²⁹ Por. S.K. Wyszynski, *Duch pracy ludzkiej*, Warszawa 1991.

³⁰ A. Solak, *Wychowanie i praca. Studium współzależności*, Tuchów 2003.

Literatura

- Bittner B., Stępień J., *Wprowadzenie do etyki zawodowej. Podręcznik*, Warszawa 1996.
- Chalaś K., *Aksjologiczny wymiar pracy ludzkiej – zarys zagadnienia* [w:] *Praca człowieka jako kategoria współczesnej pedagogiki*, red. W. Furmanek, Rzeszów–Warszawa 2007.
- Chalaś K., *Kryzys wartości – triadowe ujęcie* [w:] *Wartości w pedagogice. Kryzys wartości kategorii problematyki badań w pedagogice współczesnej*, red. W. Furmanek, Rzeszów 2012.
- Denek K., *Kryzys wartości czy ich przeżywania* [w:] *Wartości w pedagogice. Kryzys wartości kategorii problematyki badań w pedagogice współczesnej*, red. W. Furmanek, Rzeszów 2012.
- Furmanek W., *Człowiek człowieczeństwo wychowanie. Wybrane problemy pedagogiki personalistycznej. Materiały dydaktyczne*, Rzeszów 1995.
- Furmanek W., *Modele współczesnej dydaktyki informatyki* [w:] *Dydaktyka Informatyki. Problemy teorii*, Wyd. UR, Rzeszów 2004.
- Furmanek W., *Zarys humanistycznej teorii pracy (nowe horyzonty pedagogiki pracy)*, Warszawa 2006.
- Furmanek W., *Humanistyczna pedagogika pracy. Praca człowieka*, Rzeszów 2013.
- <https://men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/05/projekt-nowej-podstawy-programowej-ksztalcenia-informatycznego-1.pdf> (dostęp: 28.12.2016 r.).
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Aksjologia> (dostęp: 28.10.2016 r.).
- Juszczak S., Janczyk J., Morańska D., Musioł M., *Dydaktyka informatyki i technologii informacyjnej*, Toruń 2003.
- Opar A., Piątek T., *Wartości i normy w procesie resocjalizacji i socjalizacji* [w:] *Wartości w pedagogice. Rodzina i szkoła środowiskami urzeczywistniania wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2015.
- Opar A., Piątek T., *Życie – kategoria aksjologiczna rzeczywistości społeczno-edukacyjnej* [w:] *Wartości w pedagogice. Aksjologia pedagogiczna. Napięcia i współistnienie różnych wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2014.
- Opar A., *Typy zabójstw kwalifikowanych w polskim prawie karnym materialnym na tle porównawczym*, Sanok 2014.
- Piątek T., *Kultura informacyjna komponentem kwalifikacji kluczowych współczesnego nauczyciela*, Rzeszów 2010.
- Piecuch A. (red.), *Dydaktyka informatyki. Problemy uczenia się i nauczania informatyki i technologii informacyjnych*, Rzeszów 2006.
- Piecuch A., *Edukacja informatyczna na początku trzeciego tysiąclecia*, Rzeszów 2008.
- Pleszczyński J., *Przestrzeń aksjologiczna mediów popularnych i jakościowych*, „Oblicza Komunikacji” 2010, nr 3.
- Skorowski H., *Moralność społeczna. Wybrane zagadnienia z etyki społecznej, gospodarczej i politycznej*, Warszawa 1996.
- Skorupka S., Anderska H., Lempicka Z., *Mały słownik języka polskiego*, Warszawa 1969.
- Solak A., *Wychowanie i praca. Studium współzależności*, Tuchów 2003.
- Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Warszawa 1970.
- Sztumski J., *Wielość wartości i potrzeba ich limitacji* [w:] *Wartości. Geneza – wielość – trwanie*, red. Cz. Glombik, Katowice 1995.
- Tischner J., *Myślenie według wartości*, Kraków 1993.
- Walat W., *Edukacyjne zastosowania hipermediów*, Rzeszów 2007.
- Wołk Z., *Kultura pracy*, Sulechów 2000.
- Wrońska M., *Kultura medialna adolescentów. Studium dostępu i zastosowań*, Rzeszów 2012.
- Wyszyński S.K., *Duch pracy ludzkiej*, Warszawa 1991.
- Zaczyński W.P., *Dydaktyka* [w:] *Encyklopedia pedagogiczna*, red. W. Pomykało, Warszawa 1996.
- Zubrzycka-Maciąg T., *Szacunek – wartość zaniechana w pedagogice* [w:] *Wartości w pedagogice. Urzeczywistnianie wartości*, red. W. Furmanek, A. Długosz, Rzeszów 2015.